

5. Універсал І. Виговського від 9 лютого 1658 р., Переяслав // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства – К.: Керер, 1884.– С.45.
6. Універсал Ю. Хмельницького від 16 листопада 1659 р., Медведовка // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства. – К.: Керер, 1884. – С.46.
7. Універсал гетьмана Юрія Хмельницького о предоставлении греческим купцам права беспошлинно торговать в Малороссии и судиться своим судом. Из Корсуння, 1659 года, 23 ноября // Памятники изданные киевской комиссией для разбора древних актов. – К., тип.Императорского университета Св. Владимира, 1898. – С. 395-396.
8. Універсал П. Тетері від 8 грудня 1660 р., Рашовка // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства. – К.: Керер, 1884.– С.48.
9. Універсал І. Брюховецького від 16 березня 1665 р., Канев // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства. – К.: Керер, 1884. – С.49.
10. Універсал І. Брюховецького від 1 березня 1666 р., Гадяч // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства. – К.: Керер, 1884. – С. 51.
11. Універсал І. Самойловича від 28 червня 1672 р., Батурич // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства. – К.: Керер, 1884. – С. 53.
12. Універсал І. Мазепи від 30 квітня 1697 р., Батурич // Федотов-Чеховской А.А. Акты нежинского греческого братства. – К.: Керер, 1884. – С. 58-59.

УДК 94(100:477) "1916"

Коробка В.М., к.і.н., доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

ПЕРЕВЕЗЕННЯ 127-ої ТА 123-ої ПІХОТНИХ ДИВІЗІЙ З МАРІУПОЛЯ В ТРАПЕЗУНД (ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ 1916 р.)

Під час Першої світової війни Траpezунд був стратегічно важливим портом на узбережжі Чорного моря, через який здійснювалося морське постачання 3-ї турецької армії. Внаслідок наступальної операції сухопутних сил та флоту, частини Приморського загону генерала Володимира Ляхова (15 тисяч чоловік, 50 гармат) оволоділи містом [5, с. 146]. Із заняттям Траpezунда фронтове командування вирішило створити тут потужну базу з достатнім запасом продовольства та боезапасів для постачання Кавказької армії і подальших дій вздовж узбережжя, так і в глиб Туреччини. Коли із оволодінням Траpezундом було з'ясовано, що наявних сил Приморського загону недостатньо для гарантованого утримання всього наміченого плацдарму, кавказьке командування зажадало від ставки виділення сюди підкріплень у складі двох піхотних дивізій [5, с.146].

Наприкінці квітня ставка повідомила, що в першу чергу підлягає перевезенню 127-а піхотна дивізія, а слідом за нею – 123-я. Транспортування першої планувалося не раніше 1–3(14–18) травня, а другої – на 1–2 червня [2, с. 111; 5, с. 211].

Відповідно до цієї директиви, морське командування визначило, що портом посадки військ буде Маріуполь. Такий вибір обґрунтовувався розташуванням порту в глибині Азовського моря, поза театром військових дій, що усувало загрозу нападу з боку супротивника під час розміщення десанту. Незручність Маріуполя, як точки відправки транспортів, полягала в значному збільшенні морського переходу і небезпеки зустрічі з німецькими підводними човнами в Керченській протоці. Але невігода першого компенсувалася усіма іншими перевагами, а запобігання другому цілком залежала від заходів флоту, що мав у своєму розпорядженні достатні сили для вжиття заходів попередження [5, с. 212 – 2013].

Найважливіші завдання операції полягали у формуванні транспортної флотилії, тобто зосередженні на час прибуття військ у Маріуполь загону вантажних суден у відповідній кількості, тарозміщенні війська на судах, згідно розроблених планів і якомога в найкоротший термін. Щоб уникнути розголосу операції, прибуття транспортів у Маріуполь здійснювалося групами, які направлялися з різних портів Чорного моря і в різні терміни, під

виглядом поточного виконання вантажних перевезень [2, с. 203; 7]. Начальником флотилії був призначений віце-адмірал Олександр Хоменко [6].

Водночас з'ясувалися незручності Маріупольського порту. Його двокілометрова причальна лінія дозволяла одночасно розташувати всю кількість транспортів. Але через нестачу швартовних палів у пристаней могло швартуватися і одночасно вантажитися лише одинадцять суден. Другий недолік порту полягав у відсутності належного порядку вводопостачання транспортів. Можна було скористатися лише одним водопровідним краном на всій причальній лінії. Крім крана, судна могли приймати воду ще з двох водяних барж, які наповнювалися з того ж джерела. Унаслідок цього адміністрації порту було запропоновано терміново створити додатковий водопровід, з потужністю не менше 300 т води на добу [5, 219].

Значні перешкоди зустрілися в справі завантаження транспортів вугіллям. Незважаючи на його велику кількість, порт мав вугільну естакаду, що забезпечувала можливість одночасного наповнення паливом лише двох транспортів. Що ж стосується інших засобів для навантаження – лопат, мішків, сходень тощо, то в порту вони були цілком відсутні, їх доводилося брати напрокат у приватних фірм.

Стосовно можливості посилення нечисленних екіпажів транспортів місцевими вантажниками начальник флотилії в своєму донесенні висловив наступне: «Хоча у постачальників морського відомства є робочі артілі, однак, ці зажірілі торговці думають більше про свою вигоду, а тому пропонують робітникам такі умови, що ті на роботу не виходять. У свято робітники відмовляються вантажити, а підрядники, найнявши їх за посилену плату, відмовлялися потім платити артілям за встановленою ціною і цим підривали довіру та зривали термінові навантаження» [5, с. 219].

29 квітня (13 травня), із прибуттям 127-ої дивізії в Маріуполь, розпочалося її розміщення в транспортах. Водночас з'ясувалося, що склад десанту становив 17 000 осіб, 4300 коней, 1500 возів, кухонь і двоколок і 60000 пудів вантажу, що становило на 2200 коней, 700 возів і 10 000 пудів більше, ніж було заявлено сухопутним командуванням в попередніх повідомленнях. Крім того, всупереч очікуванням, полки виявилися трьох батальйонного складу, що потребувало переробки плану посадки, тому що, згідно з вимогами, належало розмістити військові частини у загонах транспортів, не порушуючи тактичних підрозділів [5, с. 220].

Вранці 3 (16) травня, закінчивши посадку, флотилія, витягнувшись на рейд у складі 30 транспортів, вийшла в море, курсом на Керченську протоку. Звідки під конвоем крейсерів «Кагул», «Пам'ять Меркурія», «Алмаз», авіатранспорту «Александр І» і міноносців на світанку 19 травня прибула в бухту Кавата (в 10 милях на схід від Трапезунда). Висадка, що тривала два дні і ніч, відбувалася під керівництвом начальника висадки контр-адмірала Митрофана Каськова [1, с. 417].

21 травня, о пів на п'яту годину, із отриманням від командування відомостей, що в морі ворожих кораблів не виявлено, транспортна флотилія вийшла в море, прямуючи до Маріуполя для перевезення 123-ої піхотної дивізії [5, с. 227].

24 травня всі потрібні транспортні засоби знову зосередилися в Маріуполі, де перед цим за вказівками командувача транспортної армади в порту були усунені вищезазначені недоліки. Три дні було виділено на підготовку і невідкладний ремонт механізмів транспортів, а також на приймання вугілля та різних запасів.

28 травня частини 123-ої піхотної дивізії прибули до Маріуполя і почали посадку відповідно до розкладу. В цей день на 12 транспортів було посаджено 3 полки піхоти з лазаретами, на наступний день – на 8-ми вантажних суднах розмістилися ще 1 полк та обози. Внаслідок відсутності при дивізії артилерії значно скоротилося число потрібних транспортів (21 замість 30 в перше перевезення). Посадка відбулася виключно швидко і організовано, що пояснювалося вже наявним досвідом транспортного персоналу і поліпшенням портових умов, а головне, організацією самої дивізії і домовленістю її командування з морським [5, с. 227].

Розмістивши протягом 28–30 травня війська, транспортна флотилія в складі 23-х суден вийшла 30 травня з Маріуполя у напрямку Керченської протоки. Звідти 31 травня з'єднання вантажних суден під охороною лінійного корабля «Императрица Мария», крейсерів «Пам'ять Меркурия», «Алмаз», авіатранспорту «Александр І» та міноносців попрямувала у напрямку на Трапезунд. А вже 2 червня у кінцевій точці перевезення, в бухті Кавата, висадка дивізії розпочалася зі світанком. Всього було перевезено 17 825 осіб, 2 197 коней і голів худоби, 800 возів і 800 т вантажу. Внаслідок побоювання небезпеки нападу з моря морське командування припинило висадку. Недовивантаженими та недовисадженими залишилися 100 возів, 900 коней, 1050 чол. обозної команди і 650 т вантажу, які були доставлені в Батум і потім в Трапезунд на місцевих транспортних засобах [1, с. 412].

Висаджені частини були зосереджені в Трапезунді, звідки спрямовані на відповідні ділянки фронту, що охоплював прилеглий плацдарм, зайнятий Приморським загonom [5, с. 231]. З прибуттям 127-ї і 123-ї піхотних дивізій до Приморського загону утворилося військове з'єднання, яке отримало назву – 5-й Кавказький корпус [4, с. 59]. Внаслідок встановленої рівноваги сил подальші операції на цьому напрямі не отримали розвитку [3, с. 226].

Таким чином, із завершенням Трапезундської операції для утримання зайнятих російськими військами районів були потрібні нові поповнення. З цією метою транспортні судна Чорноморського флоту в дві черги успішно доставили з Маріуполя в район Трапезунда 2 піхотні дивізії. Водночас було забезпечено цілком вдале їх десантування.

Література

1. Боевая летопись русского флота: Хроника важнейших событий военной истории русского флота с IX в. по 1917 г. [Електронний ресурс] / Под ред. Н.В. Новикова. – М.: Воениздат МВС СССР, 1948. – 492 с. – Режим доступу: http://militera.lib.ru/h/boevaya_letopis_flota/42.html
2. Велика війна 1914 – 1918 рр. і Україна / Упоряд. О. Реєнт. - К.: КЛЮ, 2013. – 784 с.
3. История первой мировой войны 1914 – 1918 гг.: в 2 т. [Електронний ресурс] / Под ред. И.И. Ростунова. – М.: Наука, 1975. – Т. 2. – Режим доступу: <http://militera.lib.ru/h/ww1/06.html>
4. Корсун Н.Г. Первая мировая война на Кавказском фронте: Оперативно-стратегический очерк / Н.Г. Корсун. – Москва: Воен. изд-во, 1946. – 99 с.
5. Новиков Н. Операции флота против берега на Черном море в 1914–1917 гг. [Електронний ресурс] / Н. Новиков. – М.: Воениздат НКО СССР, 1937. – Режим доступу: http://militera.lib.ru/h/novikov_n/index.html
6. Список офицерских чинов русского императорского флота царствование императора Александра третьего [Електронний ресурс] / Сост. В.Ю. Грибовский. – Режим доступу: <http://www.petergen.com/publ/omsa33.shtml>
7. Усенко П.Г. Воєнні дії на Чорному морі у 1914 – 1917 рр. / П.Г. Усенко. – К.: Інститут історії України, 2007. – 86 с.

УДК 930: 33(477) "1957/1965"

Коробка Ю.В., к.і.н., доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

РОЗВИТОК НАУКОВОГО ЗНАННЯ ПРО ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ІНДУСТРІЄЮ (1957 – 1965 рр.) В УКРАЇНІ

Впровадження рад народного господарства та їх діяльність протягом 1957 – 1965 рр. як органів управління промисловістю в економічних адміністративних районах знаменували чергову спробу знайти вихід із тупикового напрямку розвитку чинної в СРСР економічної системи. До нашого часу аргументованої та позбавленої упередження оцінки цієї реформи не вироблено. Створення сприятливих наукових умов для уточнення характеру та значення вказаного перетворення передбачає історіографічне осмислення, у першу чергу, доробку

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XVII підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

30 січня 2015 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2015

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2015. – 430 арк.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 4 від 24.12.2014)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Брітченко Г.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., к.е.н., проф.; Бушаков В.А., д.філол.н., проф.; Качинська Н.О., к.політ.н., доц.; Кіндюк Б.В., д.геогр.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д. культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 30 січня 2015 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

© Маріупольський державний університет

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Арабаджи С.С. ДЖЕРЕЛЬНА ЦІННІСТЬ СТАТИСТИЧНИХ ВИДАНЬ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ ГРЕКІВ ПРИАЗОВ'Я.....	351
Волониць В.С. ЮРИДИЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТОРГІВЛІ НІЖИНСЬКИХ КУПЦІВ У XVII СТ.....	353
Коробка В.М. ПЕРЕВЕЗЕННЯ 127-ої ТА 123-ої ПІХОТНИХ ДИВІЗІЙ З МАРІУПОЛЯ В ТРАПЕЗУНД (ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ 1916 р.).....	356
Коробка Ю.В. РОЗВИТОК НАУКОВОГО ЗНАННЯ ПРО ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ІНДУСТРІЄЮ (1957 – 1965 рр.) В УКРАЇНІ.....	358
Новікова С.В. ІТАЛІЙСЬКА ГРОМАДА МАРІУПОЛЯ У XIX СТ.....	360
Папазова А.В. ЄЗУЇТСЬКІ АПТЕКИ ТА ЛІКАРНІ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.....	363
Подгайко М.К. ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ САМОВРЯДУВАННЯ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ ГРЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ (КІНЕЦЬ XVIII-XIX ст.) В РАДЯНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ.....	367
Романцов В.М. ВІЙСЬКОВІ ДІЇ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ МАХНОВЦІВ У ПРИАЗОВ'І НАВЕСНІ – ВЛІТКУ 1920.....	370
Романцова Н.І. КИЇВСЬКА НАУКОВА ІСТОРИЧНА ШКОЛА М.ГРУШЕВСЬКОГО: ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ В РАДЯНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ.....	372
Сальнікова Н.В. СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ПОЧАТКУ XX СТ.....	374
Тарасов С.В. ГЕТМАН И. МАЗЕПА КАК ДЕЯТЕЛЬ ЭПОХИ РУИНЫ В РУССКОЙ ДОРЕВОЛЮЦИОННОЙ ИСТОРИОГРАФИИ.....	375

СЕКЦІЯ

РОЗВИТОК ПОЛІТОЛОГІЇ, ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Слющинський Б.В. КРИЗА ІДЕНТИЧНОСТЕЙ ЧИ ПОШУК ЛЕГІТИМАЦІЇ ІСНУЮЧИХ КУЛЬТУРНИХ ФОРМ.....	379
Цибулько О.С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГРЕЦЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИАЗОВ'Я.....	383
Парлюк В.І. СТАН ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ....	386
Іванов П.М. ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ Н. ЛУМАНА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ.....	389
Трима К.А. РІВНІ ДЕМОКРАТІЇ ЗА А. ХАДЕНІУСОМ.....	391

СЕКЦІЯ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА З ПИТАНЬ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Кригіна О.В. ОБОВ'ЯЗКИ СВЯЩЕНИКА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СТАНУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МЕТРИЧНИХ КНИГ).....	394
Кудлай В.О. КНИЖКОВА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	396
Манякіна О.С. ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕТНІЧНИХ ГРОМАД ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я НАПРИКІНЦІ XVIII-І ЧВЕРТІ XX СТ.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД.....	397
Петрова І.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ.....	401